

ფორმები

③

ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, საქართველოს მეცნიერებათა
ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი

**პოსტრეკომუნისტურ საქართველოში
განხორციელებული ეკონომიკური რეფორმების
ათოლოგიური ანატომია**

შესავალი

2003 წლის „ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ საქართველოში გატარდა მნიშვნელოვანი ეკონომიკური რეფორმები, რომელთა მიმართ, საერთოდ, ქართული საზოგადოების, მათ შორის, ეკონომისტთა დამოკიდებულებაც არაერთგვაროვანია. ამჟამად, რომ ინტერესი ამ რეფორმების, მათი არსის მიმართ როგორც პროფესიონალთა ვიწრო წრეში, ისე მთელს საზოგადოებაში ძალზე დიდია. წინამდებარე სტატია ერთ-ერთი ცდაა იმისა, რომ განზოგადებულ იქნეს მიმდინარე რეფორმების შინაარსი და გამოვლინდეს ის საერთო ტენდენციები, რაც დამახასიათებელია პოსტრეკომუნისტური საქართველოს განვითარებისათვის.

ამასთან, შევეცდებით წინამდებარე კვლევაში ძირითადი ყურადღება შევანეროთ იმ პრობლემაზე, თუ რამდენად აახლოებს გატარებული ეკონომიკური რეფორმები საქართველოს ეკონომიკას თანამედროვე ევროპისათვის დამახასიათებელ ეკონომიკურ მოდელთან, რომლისკენ ლტოლვასაც ოფიციალური თბილისი საჯაროდ აცხადებს როგორც ერთ-ერთ ყველაზე პრიორიტეტულ მიმართულებას¹.

¹ მაგალითად, Papava V., Tokmazishvili M. Becoming European. Georgia's Strategy for Joining the EU. "Problems of Post-Communism", Vol. 53, No. 1, January/February. 2006, pp. 26-32.

პოსტრევოლუციური პრობლემები და პრეზიდენტის მიერ ძალაუფლების კონცენტრაცია

„ვარდების რევოლუციის“ შემდგომ საქართველოს ახალ, ძირითადად ახალგაზრდა და, ხშირ შემთხვევაში, გამოუცდელ მთავრობას მემკვიდრეობით არაერთი გადაუწვეველი პრობლემა ერგო. გაუთავებელი ენერგეტიკული კრიზისის პირობებში მოსახლეობა შიშით ელოდა ყოველ შემდგომ ზამთარს, რადგანაც წინასწარ იცოდა, რომ არც ელექტროენერჯია ექნებოდა და არც გათბობა. გადასახადების აკრეფის უუნარობამ და სურვილის არ ქონამაც დააგროვა გადაუხდელი პენსიები და საბიუჯეტო სექტორში გამოშუშავებაზე გასაცემი ხელფასები, ხოლო საყოველთაო კორუფციამ მთავრობა არაეფექტიანად აქცია.

ამ გამოწვევათა გარდა, არანაკლებ მნიშვნელოვანი იყო ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენა. აქედან გამომდინარე, პოსტრევოლუციურმა მთავრობამ, ხელისუფლებაში მოსვლის პირველივე დღეებიდანვე, გამართლებულად ჩათვალა პრეზიდენტის ხელში ძალაუფლების კონცენტრაცია.

2004 წლის თებერვალში, საპრეზიდენტო არჩევებიდან რამდენიმე კვირაში, პარლამენტში სასწრაფოდ იქნა დამტკიცებული კონსტიტუციური ცვლილებები, რომელთა თანახმადაც პარლამენტსა და მთავრობას შორის დაპირისპირების შემთხვევაში პრეზიდენტს მთავრობის გადაყენების, ან პარლამენტის დათხოვნის და რიგგარეშე საპარლამენტო არჩევების დანიშვნის უფლება მიეცა. შედეგად მივიღეთ ის, რომ პარლამენტი ლოიალური გახდა არა მარტო პრეზიდენტის, არამედ მისი მთავრობის მიმართაც. ამან კი პარლამენტის დამოუკიდებლობა და აღმასრულებელი ხელისუფლების საქმიანობისადმი კონტროლის განხორციელების ფუნქციაც დაასუსტა.

2006 წლის მიწურულს ევროპის საბჭოს ზეწოლის შედეგად, საქართველოს პრეზიდენტის ინიციატივით კონსტიტუციაში მორიგი ცვლილებები შევიდა, რომელთა თანახმადაც პარლამენტის განმეორებითი დათხოვნის შემთხვევაში დაინიშნება რიგგარეშე საპრეზიდენტო არჩევებიც. ამ ცვლილების მიუხედავად, რომელიც მოწოდებული იყო ძალაუფლების განაწილების დარღვეული ბა-

ლანსის მცირედი დონით აღდგენისაკენ, შემდგომმა ცვლილებებმა კონსტიტუციაში პარლამენტზე პრეზიდენტის ზეგავლენა კიდევ უფრო გაზარდა. კერძოდ, ამ ცვლილებებამდე მორიგი საპარლამენტო არჩევნები 2008 წლის გაზაფხულზე, ხოლო საპრეზიდენტო – 2009 წლის ზამთარში უნდა გამართულიყო, ხოლო ხსენებული ცვლილებიდან გამომდინარე, ორივე არჩევნები ერთდროულად 2008 წლის შემოდგომაზე უნდა ჩატარებულიყო. მართალია, პრეზიდენტი რამდენიმე თვით იმოკლებდა თავის ვადას, თუმცა პარლამენტის ვადა ნახევარ წელზე მეტი დროით ხანგრძლივდებოდა, რაც მთავარია საპრეზიდენტო და საპარლამენტო არჩევნების ერთდროულად ჩატარება მიხნად ისახავდა არჩევნებში პრეზიდენტის პარტიის გამარჯვების შანსის გაზრდას, რომელიც ხალხში ყოველდღიურად კარგავდა პოპულარობას. 2007 წლის 7 ნოემბრამდე საქართველოს პრეზიდენტს არ ჰყავდა სერიოზული კონკურენტი საპრეზიდენტო არჩევნებში, ამიტომ აღბათობა იმისა, რომ მისი ამომრჩეველი იმავდროულად ხმას მის პარტიასაც მისცემდა, იზრდებოდა.

ასე, რომ 2007 წლის 7 ნოემბრამდე საქართველოს პრეზიდენტისა და მის მხარდამჭერთა გვეშაში პარლამენტის მხრიდან ლოიალურობის შენარჩუნების პირობებში აღმასრულებელი ხელისუფლების ხელში რაც შეიძლება მეტი ძალაუფლების კონცენტრაცია შედიოდა. რაც შეეხება ოპოზიციას, ის პარლამენტში წარმოდგენილი უნდა ყოფილიყო როგორც დეკორაცია „ვარდების რევოლუციიდან“ თანდაყოლილი დემოკრატიულობის იმ იმიჯისა, რომლის შენარჩუნებასაც საქართველოს პრეზიდენტის ადმინისტრაცია აპირებდა.

ძლიერი აღმასრულებელი ხელისუფლება და ძლიერი სახელმწიფო

ძალაუფლების ამ კონცენტრაციას სულაც არ მოჰყოლია დემოკრატიის განვითარება, თუმცა არ შეიძლება ითქვას ისიც, რომ მას დადებითი შედეგები არ ჰქონია. უწინარეს ყოველისა, გაძლიერებულმა საპრეზიდენტო ძალაუფლებამ პოსტრევოლუციურ მთავრობას შეაძლებინა აღედგინა ფინანსური წესრიგი და გაეზარდა

საგადასახადო შემოსავლები, დაეძლია საბიუჯეტო კრიზისი, რამაც შესაძლებელი გახადა დაგროვილი საპენსიო და სახელფასო (საბიუჯეტო სექტორში) დავალიანებების დაფარვა. ისიც გასათვალისწინებელია, რომ აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში განხორციელებული 2004 წლის რევოლუციის შედეგ შეიქმნა ახალი შესაძლებლობები ცენტრალურ მთავრობასა და ყოფილ ურჩ რეგიონს შორის ნორმალური საბიუჯეტო პროცესის ჩამოყალიბებისათვის. ყოველივე ამან 2004 წელს საგადასახადო შემოსავლები სახელმწიფო ბიუჯეტში მნიშვნელოვნად გაზარდა. ქვეყნის ფინანსურ სისტემაში შემობრუნების დასტურად 2004 წლის ზაფხულში საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა საქართველოსთან განაახლა პროგრამა, რომელიც 2003 წელს შეჩერებულ იქნა იმდროინდელი მთავრობის უუნარობისა და კორუპციულობის გამო.

ახალმა მთავრობამ ბრძოლა გამოუცხადა კრიმინალსა და კორუფციას. ძლიერმა საპრეზიდენტო მმართველობამ შესაძლებელი გახადა ყველასაგან მოძულებული საგზაო პოლიცია სწრაფად შეცვლილიყო დასავლური ტიპის საპატრულო პოლიციით. ენერგეტიკულ სექტორში კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლამ თავისი დადებითი შედეგი გამოიღო და არსებითად გაუმჯობესდა ელექტროენერჯის მიწოდება. მნიშვნელოვანია, რომ მთავრობამ შემოიღო ერთიანი ეროვნული გამოცდები, რომელმაც უნივერსიტეტებში მისაღები გამოცდების საბჭოთა პერიოდიდან თანდაყოლილი კორუფციული სისტემა ჩაანაცვლა. ყოფილი სახელმწიფო თანამდებობის პირები, რომლებიც კორუფციაში იყვნენ დადანაშაულებულნი, დაპატიმრების შემდეგ გასანთავისუფლებლად ეწ. „თავისუფლების საფასურს“ იხდიდნენ. ამან მთავრობას მისცა დამატებითი შემოსავლები, რომლებიც ძირითადად ძალოვანი უწყებების ბიუჯეტგარეშე ანგარიშებზე იქნა აკუმულირებული. ამას ამართლებდნენ არა მარტო იმით, რომ კორუფციაში დადანაშაულებული პირები სახელმწიფოს უბრუნებდნენ მოპარულ ფულსა და საკუთრებას, არამედ იმითაც, რომ იქმნებოდა შემოსავლების დამატებითი წყაროც. თუმცა, აშკარაა რომ ეს პრაქტიკა შემოსავლების მიღების სტაბილური წყარო ვერ იქნებოდა.

მთავრობის ძალაუფლების გაფართოებამ უზრუნველყო ისეთი ამბიციური ეკონომიკური რეფორმების გატარება, როგორიცაა ფარ-

თომასშტაბიანი პრივატიზაცია, ბიზნესის ლიცენზირების პრაქტიკის გამარტივება და გადასახადებისა და ტარიფების განაკვეთების შემცირება, რამაც აშკარად მიიყვრო საერთაშორისო ყურადღება.

საქართველოში ფინანსური სიტუაციის გაჯანსაღებამ პოსტ-რევოლუციურ მთავრობას მისცა შესაძლებლობა არსებითად გაეუმჯობესებინა მდგომარეობა ქვეყნის შეიარაღებულ ძალებში. აშშ-ისა და ნატო-ს წევრი სახელმწიფოების დახმარებით სამხედრო მზადყოფნა მნიშვნელოვნად ამაღლდა, ხოლო ქართულმა სამხედრო ნაწილებმა, რომლებიც გაგზავნილია ერაყსა და ავღანეთში, კოალიციის ოფიციალური პირების უმაღლესი შეფასებები დაიმსახურა.

რუსული ფაქტორის გაძლიერება

პოსტრევოლუციურ საქართველოში აშკარად გაძლიერდა რუსეთის ეკონომიკურ სივრცეში საქართველოს ინტეგრაციის მიმართულება².

პრობლემის არსში გასარკვევად აუცილებელია იმის აღნიშვნა, რომ 2003 წლის I ოქტომბერს რუსეთის ერთ-ერთ წამყვან გაზეთში – „ნეზავისიმაია გაზეტაში“ დაიბეჭდა ცნობილი რუსი პოლიტიკოსისა და ეკონომისტის, ელექტროენერგეტიკული ვიჯანტის „რაო ეეს“-ის ხელმძღვანელის ანატოლი ჩუბაისის წერილი სათაურით – „რუსეთის მისია XXI საუკუნეში“, რომელშიც გატარებულია აზრი პოსტსაბჭოთა სივრცეში ე.წ. „ლიბერალური იმპერიის“ შექმნის შესახებ³. სიტყვა „ლიბერალურს“ ის დატვირთვა

² **Parava V.** The Political Economy of Georgia's Rose Revolution. *Orbis*. "A Journal of World Affairs", Vol. 50, No.4, 2006.

³ **Чубайс А.** Миссия России в XXI веке. "Независимая газета", 1 октября 2003, на http://www.ng.ru/printed/ideas/2003-10-01/1_mission.html.

ლიბერალური იმპერიის რუსული მოდელი ეფუძნება რუსულ ევრაზიანიზმს (**Dugin A. G.** Eurasian Mission (Programme Materials of International Eurasian Movement). Moscow, Russia: ROF "Evrazia," 2005), რომელსაც რუსეთში დრმა ფესვები აქვს გადგმული (**Гловели Г.** Геополитическая экономика в России. «Вопросы экономики», № 11, 2000). ხაზგასასმელია, რომ თავისთავად ლიბერალური იმპერიის იდეა სულაც არ არის რუსული (**Крушов Ю.** Почему либеральная империя в России не получится? "Вестник аналитики", № 2 (20), 2005), და რომ პირველად მან დიდ ბრიტანეთში გაიფიქრა XIX საუკუნის შტორე ნახევარში (**Matthew H. O. G.**, The Liberal Imperialists. The Ideas and Politics of a

აქვს, რომ ახალი იმპერიის შექმნა არა ძალადობის გზით უნდა განხორცილდეს, არამედ რუსულმა მსხვილმა კომპანიებმა (სულერ-თია სახელმწიფო, თუ კერძო) ხელთ უნდა ივდონ ყოფილი მოკავშირე რესპუბლიკების ტერიტორიაზე არსებული სტრატეგიული საწარმოები, რამაც, საბოლოო ანგარიშით, უნდა უზრუნველყოს მოსკოვის პოლიტიკური ზეგავლენის ზრდა ამ ქვეყნებზე⁴.

Post-Gladstonian Élite. Oxford, UK: Oxford University Press, 1973), ზოლო განვი-თარება XX საუკუნის ბოლოს პოეზია (Reiff D. A New Age of Liberal Imperialism? "World Policy Journal", Vol. XVI, No. 2, 1999) და საბოლოოდ ამერიკული "ელ-ფეროც" კი მიიღო (Farrell Th. Strategic Culture and American Empire. "The SAIS Review of International Affairs", Vol. XXV, No. 2, 2005). საეარაუღოა, რომ ლიბერალური იმპერიის რუსული ვერსიის შექმნა "დაამქარა" აშშ-ის სამხედრო ოპერაციებმა ავღანეთსა და ირანში (Torbakov I. "Russian Policymakers Air Notion of 'Liberal Empire' in Caucasus, Central Asia. "Eurasia Insight". Eurasianet, October 27, 2003, online at <http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/eav102703.shtml>), რომელიც მიზნად ამერიკული დემოკრატიული იმპერიის შექმნას (Kurtz S. Democratic Imperialism. "Policy Review", Issue 118, April/May, 2003) ისახავს.

⁴ ლიბერალური იმპერია, მის შემოქმედთა აზრით, უნდა დაეყრდნოს ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკათა არა სამხედრო გზით დაპყრობას, არამედ მათ ტერიტორი-ებზე განლაგებულ ობიექტთა ხელში ჩაგდებას. ამ კუთხით განსაკუთრებით საყუ-რადლება რუსეთის მიერ განხორციელებული ინვესტიციები დამოუკიდებელ სა-ხელმწიფოთა თანამგობრობაში შემავალ ქვეყნებში (Crane K., Peterson D. J. and Olikier O. Russian Investment in the Commonwealth of Independent States. "Eurasian Geography and Economics", Vol. 46, No. 6, 2005). ასევე საყურადღებოა, რომ ლიბერალური იმპერიის რუსულ იდეაში, მისი განმავითარებლები და განმა-ხორციელებლები ძირითად ყურადღებას ამახვილებენ სიტყვა "ლიბერალურზე" და ცდილობენ საერთოდ არ შეამჩნიონ სიტყვა "იმპერია", რაც სულაც არ არის გა-საკვირი, თუ კი გავითვალისწინებთ იმას, რომ პუტინის რეჟიმის რუსეთი ძალ-ზედ შორსაა დემოკრატიისა და ლიბერალიზმისაგან (მაგალითად, Åslund A. Putin's Decline and America's Response. "Policy Brief", 41, August, 2005. Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace, 2005; Trenin D. Reading Russia Right. "Policy Brief", 42, October, 2005. Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace, 2005).

ამასთან, უნდა გვახსოვდეს პოსტსაბჭოთა სივრცეში რუსეთის მიერ გატარე-ბული ენერგეტიკული დამოკიდებულებისა და პოლიტიკური დამოუკიდებლობის პოლიტიკა (Balzer Harley. The Putin Thesis and Russian Energy Policy. "Post-Soviet Affairs", Vol. 21, No. 3, 2005), რომლის თანახმადაც, როცა პირველი იზ-რდება, მეორე სუსტდება (Smith K. C. Russian Energy Politics in the Baltics, Poland and Ukraine. A New Stealth Imperialism? Washington, DC: The CSIS Press, 2004, pp. 5-8). ეს სრულად ჯდება რუსეთის მიერ ლიბერალური იმპერიის შექმნის სქემაში, როცა აქცენტები გაკეთებულია ენერგეტიკული იმპერიის ფორმი-

კავკასიაში ლიბერალური იმპერიის შექმნა რუსეთმა დაიწყო სომხეთით, როცა უკანასკნელმა 93 მლნ აშშ დოლარის ვალის სანაცვლოდ 2002 წელს (საწყურადღებოა, რომ სომხეთში საპრეზიდენტო არჩევნების წინ) რუსეთს საკუთრებაში გადასცა შესაბამისი ღირებულების ობიექტები⁵. 2006 წლის დასაწყისში კი მომდევნო ნაბიჯი გადაიდგა, როცა გაზის გაორმაგებული ფასის ძველ დონეზე შენარჩუნების მიზნით რუსეთის ხელში ახალი აქტივები გადავიდა.

იმის გათვალისწინებით, რომ რუსეთსა და სომხეთს საერთო საზღვარი არა აქვთ, აზერბაიჯანსა და სომხეთს შორის არსებული კონფლიქტის გათვალისწინებით, განსაკუთრებული როლი ერთიანი ეკონომიკური სივრცის შექმნაში საქართველოს ენიჭება. საქართველოს ლიბერალური იმპერიის ქსელში მოქცევის შემდეგ კი აზერბაიჯანის ბედიც გადაწყვეტილი იქნება, ვინაიდან მისი სტრატეგიული ეკონომიკური პროექტები უშუალოდ საქართველოსთან დაკავშირებული⁶.

საქართველოს მოქცევა ლიბერალური იმპერიის ქსელში ჯერ კიდევ 2003 წლის ზაფხულში დაიწყო, როცა გაკოტრებული ამერიკული კომპანიის „ეიიეს სილქ როუდ“-ის აქციები „რაო ეეს“-მა შეიძინა⁷.

„ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ ფართომასშტაბიანი პრივატიზაციის პროცესში რუსული კაპიტალის შემოსვლას საქართველოს ეკონომიკაში მთავრობისგან სრული მხარდაჭერა ჰქონდა. ამის საუკეთესო მაგალითია ოქროსა და სპილენძის მოძოვებელი და გადამამუშავებელი საწარმოების აქციების საკონტროლო პაკეტის რუსული პოლდინგის „პრომიშლენნიე ინვესტორის“ მიერ და-

რებაზე (Hill Fiona Energy Empire: Oil, Gas and Russia's Revival. London, UK: The Foreign Policy Centre, 2004, online at <http://www.brookings.edu/views/articles/Fhill/20040930.pdf>).

⁵ იხ., Armenia: Economic Hal-Lights, July, 2002, online at <http://www.bisnis.doc.gov/bisnis/bisdoc/020809ARHalLights.htm>.

⁶ Papava V. Comparative Advantages of the Central Caucasian Countries: Potential, Realised, and Missed Opportunities. "The Caucasus & Globalisation", 2006, No. 1.

⁷ Gularidze T. Russian Company Seals Controversial Takeover of Tbilisi Electricity Distribution. Civil Georgia, Tbilisi, August 2, 2003, online at <http://207.218.249.154/eng/article.php?id=4694>.

ფუნქციონირებს კომპანიის „სტრუქტურული ექვიტიზი“-სათვის მიყიდვა⁸.

რუსული კაპიტალისადმი საქართველოს მთავრობის კეთილგანწყობით გამწვანებულმა, კარგა ხნის წინ პრივატიზებული „გაერთიანებული ქართული ბანკის“ შესაკუთრებმა აქციათა საკონტროლო პაკეტი მიყიდეს რუსულ „ვნეშტორგბანკს“, რომლის აქციათა 99% რუსეთის მთავრობის ხელთაა⁹. პრაქტიკულად, განხორციელდა „გაერთიანებული ქართული ბანკის“ ნაციონალიზაცია, ოღონდ არა საქართველოს, არამედ რუსეთის მთავრობის სასარგებლოდ. საყურადღებოა, რომ საქართველოში შემოსვლამდე ცოტათი ადრე ვნეშტორგბანკმა სომხური „არმსბერბანკის“ აქციათა საკონტროლო პაკეტი შეიძინა¹⁰.

განსაკუთრებული და თანაც აშკარა აგრესიულობით „გაზპრომი“ გამოიჩინევა, რომელმაც რუსეთ-სომხეთის დამაკავშირებელი მაგისტრალური გაზსადენის ხელში ჩაგდება გადაწყვიტა. 2005 წლის ბოლოს და 2006 წლის დასაწყისში საქართველოს მთავრობამ ამ გაზსადენის ვითომდა პრივატიზაციის კონტექსტში მოლაპარაკებაც კი დაიწყო გაზპრომთან¹¹, თუმცა, აბსოლუტურად გაუგებარია, თუ რუსული სახელმწიფო კომპანიის გაზპრომისათვის გაზსადენის მიყიდვა რატომ უნდა ყოფილიყო პრივატიზაციად მონათლული.

მხოლოდ მას შემდეგ, რაც ამ პროცესში აქტიურად ჩაერია აშშ, საქართველოს მთავრობისა და გაზპრომის გარიგება ჩაიშალა¹², რითაც რუსეთმა პირველი სერიოზული დარტყმა მიიღო ლი-

⁸ იხ. „Новости: 97% акций ГОК «Маднеули» продано за \$51 млн.“, СІТОН, 7 ноября 2005, на

<http://www.citon.com.ua/news.php?id=10>.

⁹ იხ. Внешторгбанк приобрел контрольный пакет акций Объединенного банка Грузии. News.ru, 18 января 2005, на

<http://www.newsru.com/finance/18Jan2005/vnesh.html>.

¹⁰ იხ. Russian Vneshtorgbank Continues Transcaucasian Expansion. Mosnews.com, 31 May 2004, online at

<http://www.mosnews.com/money/2004/05/31/vtbgeorgia.shtml>.

¹¹ Вороняева Л. Грузия дает 'добро'. "Газета СНГ", 28 февраля 2005, на <http://www.gazetasng.ru/article.php?id=1739>.

¹² იხ. Millennium Challenge Corporation Board Approves \$295.3 Million Compact with Georgia. "Georgian Business Week", 16 August 2005, online at

ბერალურ იმპერიაში საქართველოს სრულად მოქცევის გეგმის განხორციელებაში.

2006 წლის ბოლოს რუსული გაზის ფასის გაორმაგების სანაცვლოდ გაზპრომმა კვლავ დააყენა საკითხი სხვადასხვა ობიექტის მისთვის საკუთრებაში გადაცემაზე¹³.

ასევე საყურადღებოა ისიც, რომ არც „რაო ევს“-ს აქვს საბოლოო სიტყვა ნათქვამი და სულაც არ უნდა იყოს გასაკვირი, რომ ის სულ ცოტა იმ სქემის გამეორებას შეეცდება, რაც თავის დროზე წარმატებით განახორციელა „ეიიეს სილქ როუდ“-თან მიმართებით.

სამწუხარო ფაქტია, რომ რუსეთის ლიბერალურ იმპერიაში საქართველოს მოქცევის პროცესი დაწყებულია¹⁴.

ფსევდორეფორმები

აღმასრულებელი ხელისუფლებისადმი საკანონმდებლოს დამორჩილებამ მთავრობის წევრთა პასუხისმგებლობა შეამცირა. შედეგად კანონის უზენაესობის ხელყოფის არაერთი შემთხვევა მივიღეთ. პარლამენტი იმდენად დასუსტდა, რომ მას „მთავრობის ნოტარიუსიც“ კი შეარქვეს. პარლამენტის დასუსტებას კი ისიც დაემატა, რომ სასამართლომაც დაკარგა დამოუკიდებლობა. დღეს ის გენერალური პროკურატურისა და მთავრობის სრულ კონტროლქვეშაა.

საყურადღებოა, რომ სახელმწიფო სექტორში დასაქმებულები სამსახურიდან მასობრივად გაყარეს, ხოლო ინსტიტუციური რეფორმები ბოლომდე გააზრებული არც კი იყო. გამოცდილი კადრე-

<http://mca.gov/press/releases/2005/release-081605-boardapprovesgeorgiacompact.php>.

¹³ Socer V. Gazprom's 'Pure Commerce' in Georgia. "Eurasia Daily Monitor, The Jamestown Foundation", 9 November 2006, online at

http://www.jamestown.org/edm/article.php?volume_id=414&issue_id=3917&article_id=2371625.

¹⁴ Papava V. and Starr F. Russia's Economic Imperialism "Project Syndicate", January, 2006, online at

<http://www.project-syndicate.org/commentary/papava1>.

ბის სანაცვლოდ (ხშირ შემთხვევაში უკანონოდ) სამსახურში აყვანილ იქნენ საზღვარგარეთ განათლებამიღებული ახალგაზრდები, რამაც ინსტიტუციური მეხსიერების მნიშვნელოვანი დანაკარგი გამოიწვია. ამ პრობლემამ ყველაზე უფრო მწვავედ თავი იჩინა მთავრობის არაპროფესიონალიზმში, რაც სამინისტროებს შორის ფუნქციების განაწილებაშიც გამოიხატა. კერძოდ, 2007 წლის შემოდგომაზე შინაგან საქმეთა სამინისტროს დაეკისრა გაუქმებული ანტიმონოპოლიური სამსახურის ფუნქცია, ხოლო 2006 წლის გაზაფხულზე თავდაცვის მინისტრს დაევალა ქართული ღვინისათვის საზღვარგარეთ ბაზრების მოძიება.

რეკოლუციურ ტალღაზე ჩატარებული მთავრობის რეორგანიზაცია არა ერთ სამინისტროსა თუ დეპარტამენტს შეეხო. კერძოდ, სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტი, რომელიც რეკოლუციამდე როგორც დამოუკიდებელი ერთეული უშუალოდ პრეზიდენტს ექვემდებარებოდა, ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს შემადგენლობაში იქნა შეყვანილი, იმისდა მიუხედავად, რომ ეს ამჟამად ინტერესთა კონფლიქტს მოასწავებდა. შედეგად დღეს საქართველოში სტატისტიკას იგივე პოლიტიკური ფუნქცია აკისრია, რაც მას ჯერ კიდევ საბჭოთა კავშირში ჰქონდა. ეს კი იმაში გამოიხატება, რომ ფაქტების მიუხედავად, სახელმწიფო სტატისტიკამ ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობის უპირობო გაუმჯობესება უნდა გამოატყვევოს ყოველწლიურად. მაგალითისათვის გავიხსენოთ, რომ 2006 წლის აგვისტოში სტატისტიკის დეპარტამენტს „შემთხვევით გაეპარა“ და წლიური ინფლაცია ივლისის თვის მდგომარეობით 14,5 %-ის დონეზე დააფიქსირა. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მხრიდან მწვავე კრიტიკის შედეგად მთავრობამ დეპარტამენტის თავმჯდომარე გადააყენა და მის შემცვლელს დაევალა ინფლაციის შემცირება. მთავრობის განცხადების თანახმად, 2006 წლის დეკემბრის მდგომარეობით, წლიური ინფლაცია 9,2 %-ის დონეზე იქნა დაფიქსირებული, რითაც ფორმალურად საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მოთხოვნა დაკმაყოფილდა, თუმცა ამ უკანასკნელმა მომხდარზე თვალის დახუჭვა არჩია.

საქართველოს ეკონომიკაში გატარებულ ცალკეულ ნაბიჯს, რომელიც არა მარტო ეკონომიკურ თეორიას, არამედ ელემენტარულ საღ აზრს ეწინააღმდეგება, ძნელია მოეძებნოს რაიმე დასა-

ბუთება და მით უფრო გამართლება.

ამ ტიპის ეკონომიკურ ნაბიჯებში განსაკუთრებით გამოირჩევა დასაქმების 50 ათასი კაცით გაზრდის კუთილშობილური მიზნების მქონე ღონისძიება¹⁵, რომლის თანახმადაც მეწარმეებს იმპერატიულ ტონალობაში ეთხოვათ სამი თვის განმავლობაში დაესაქმებინათ უმუშევრები, რომლებიც ამისათვის სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დაფინანსდნენ თვეში 150 ლარის ოდენობით. მთლიანად ამ ღონისძიებაზე ბიუჯეტიდან გამოიყო 22,5 მლნ ლარი. ამგარაა, რომ ნებისმიერ მეწარმეს, თუ კი სურვილი აქვს გააფართოვოს ბიზნესი, უშუალო დახმარება ბიუჯეტიდან არ ესაჭიროება. მთავრობის მხრიდან კი ისაა გასაკეთებელი, რომ ხელი შეუწყოს პროფესიული მომზადება-გადამზადების სისტემის განვითარებას, რაც საქართველოს მთავრობამ სავსებით სამართლიანად აიღო თავის თავზე.

სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დახარჯული 22,5 მლნ ლარის შედეგად ერთეულები მართლა დასაქმდნენ, ხოლო უმრავლეს შემთხვევაში მოხდა ჩვეულებრივი გარიგება: მეწარმეები თანახმა იყვნენ ხელი მოეწერათ ნებისმიერ დოკუმენტზე, თითქოს კონკრეტული პირი სამსახურში დადის და რაღაცას აკეთებს. უმუშევარიც კმაყოფილი დარჩა, რადგან ის 450 ლარს არაფერში იღებდა. უფრო მახინჯი სიტუაციებიც დაფიქსირდა – ზოგი მეწარმე ხელს მხოლოდ იმ შემთხვევაში უწერდა შესაბამის დოკუმენტზე, თუ უმუშევარი მას თანხის ნახევარს მისცემდა.

როგორც ცნობილია, პროდუქციის ფასში ხელფასის წილი საშუალოდ 20%-ის დონეზეა. ეს კი იმაზე მიუთითებს, რომ ხელფასის სახით დახარჯულმა 22,5 მლნ ლარმა, სხვა თანაბარ პირობებში, საშუალოდ, 5-ჯერ მეტი, ანუ 112,5 მლნ ლარის ღირებულების მქონე პროდუქცია (მომსახურება) უნდა შექმნას. ჩვენს შემთხვევაში რეალურად დასაქმებულთა სტატისტიკა არ არსებობს, მაგრამ ოპტიმისტური ექსპერტული შეფასებით, ის არ არის ამ პროექტით მოცულთა 10%-ზე მეტი.

საბოლოო ანგარიშით, სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დასაქმების ზრდის ხელშეწყობისათვის გამოყოფილი 22,5 მლნ ლარის შინა-

¹⁵ იხ. Saakashvili Unveils New Economic Initiatives, "Civil Georgia", 5 August 2006, at <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=13256>.

არსობრივი დატვირთვა უმთავრესად უმუშევართათვის შემწეობის გაღებით გამოიხატა. ეს თანხა ისე გავიდა ბაზარზე სამომხმარებლო პროდუქციის შესაძენად, რომ ადეკვატური ოდენობის პროდუქცია და მომსახურება არ შეუქმნია, რამაც ბუნებრივად ინფლაციის ზრდას შეუწყო ხელი. მაშასადამე, ამ ტიპის ეკონომიკური ღონისძიება მის წინაშე მდგარი თუნდაც კეთილშობილური მიზნის მიღწევას ვერანაირად უზრუნველყოფს, მაკროეკონომიკურ დესტაბილიზაციას კი ხელს უწყობს¹⁶. საშუაზაროდ უფრო ფართო მასშტაბით იგივე შინაარსის მქონე პროგრამა მთავრობამ 2007 წლის დეკემბერში განაახლა.

კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლის კონტექსტით¹⁷ გაუქმდა არაერთი მნიშვნელოვანი ინსტიტუტი (მაგალითად, ანტიმონოპოლიური სამსახური, კვების პროდუქტების ხარისხის კონტროლის სამსახური), რამაც, ერთი მხრივ, მოსახლეობა დააზარალა, ხოლო, მეორე მხრივ, სახელმწიფო დააკნინა. ამ ტიპის ღონისძიებები შეიძლება შევადაროთ თავის ტკივილის მკურნალობას თავის მოჭრის გზით: თუ კი თავი არ გაქვს, ის არც არასოდეს აგტკივდება!

მთავრობის მხრიდან კონსტიტუციისა და კანონის უზენაესობის უგულვებელყოფა ყველაზე ნათლად საკუთრების უფლების ხელყოფაში გამოიხატა.

საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის კონტექსტით განსაკუთრებით შემამფოთებელია დეპრივატიზაციის პროცესი, როცა პრივატიზებული ობიექტები პრივატიზაციის პროცესში დაშვებული (რაც ცალკეულ შემთხვევაში არც კი არის დასაბუთებული) შეცდომების გამოსწორების საბაბით ჩამოერთმევა კერძო მესაკუთრებს და უბრუნდება სახელმწიფოს ხელახალი პრივატიზაციის მიზნით. სხვა სიტყვებით, კერძო საკუთრების ინსტიტუტის ფორმირება თავიდან იწყება, რაც ამ ინსტიტუტის დაუცველობაზე მეტყველებს¹⁸. თავის

¹⁶ იხ., IMF Warns Georgia on Inflation. „Civil Georgia“, 19 August 2006, online at <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=13350>.

¹⁷ იხ. WB Reports on 'Largest Reduction' of Corruption in Georgia. „Civil Georgia“, 27 July 2006, online at <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=13187>.

¹⁸ Papava V. Corruption and Primary Accumulation of Capital in Transitional Economies. „Ludwig von Mises Institute Working Papers“, 10/17/2006, online at <http://www.mises.org/journals/scholar/papava.pdf>.

მხრივ კი, საბაზრო ეკონომიკის ფორმირება და განვითარება კერძო საკუთრების ხელშეუხებლობის გარანტიების გარეშე შეუძლებელია. გარდა ხსენებულისა, დეპრივატიზაციის საშინი შედეგი რევანშის მოლოდინის ფორმირებაშიც გამოიხატება, როცა საკუთრებაჩამორთმეულები ელოდებიან მათთვის ხელსაყრელ მომენტს, რათა ეს საკუთრება დაიბრუნონ, რაც საზოგადოდ კერძო საკუთრების ინსტიტუტის სტაბილურობას ასევე უთხრის ძირს.

სამწუხარო ფაქტია, მაგარამ ამგვარი ტიპის ღონისძიებები არც თუ იშვიათია დღევანდელი საქართველოს სინამდვილეში¹⁹.

მთავრობის მიერ საკუთრების უფლების დარღვევა ასევე გამოვლინდა კერძო საკუთრებაში არსებული შენობების ნგრევაში, იმისდა მიუხედავად, რომ ხშირ შემთხვევაში მესაკუთრეებს საკუთრებისა და მშენებლობის კანონიერების დამადასტურებელი დოკუმენტები წესრიგში ჰქონდათ. ერთადერთი არგუმენტი, რითაც მთავრობა თავს იმართლებდა იყო ის, რომ ეს ქმედება ვითომდა ქალაქის იერსახის გაუმჯობესებით იყო განპირობებული. სამწუხაროდ, ამ ფაქტებზე დასავლეთს ყურადღება არ გაუმახვილებია. მეტიც, მსოფლიო ბანკის მიერ 2007 წელს გამოქვეყნებულ ბიზნესის წარმართვის მოხსენებაში, საქართველოს, მისი მთავრობის მიერ საკუთრების უფლების ხელყოფის არაერთი ფაქტის მიუხედავად, მსოფლიოში მე-18 ადგილი მიენიჭა ბიზნესის თავისუფლების ინდექსის მიხედვით²⁰.

პოსტრევოლუციური მთავრობის ბრძოლას კორუფციის წინააღმდეგ ყველა მიესალმებოდა, თუმცა სინამდვილეში ის კი არ გამქრალა, არამედ მან მხოლოდ ტრანანსფორმაცია განიცადა. ბიუჯეტგარეშე ანგარიშებიდან ხარჯვა, რომელიც უშუალოდ მთავრობის პრეროგატივა იყო, საზოგადოებრივ კონტროლს არ ექვემდებარებოდა. პრობლემა კიდევ უფრო გამწვავდა, როცა მთავრობა გადაერთო ბიზნესზე და მას აიძულებდა ამ ანგარიშებზე ე.წ. „ნებაყოფლობითი შენატანები“ ჩაერიცხა. ასე რომ, თუ რევოლუციამ-

¹⁹ Christiansen R. E. Property Rights, Institutions and Growth: Will Georgia Make the Transition? Presentation Delivered at Cato Conference, International Monetary Fund, Resident Representative Office in Georgia, 27 October 2006, online at <http://www.imf.ge/view2.php?lang=1&view=239>.

²⁰ Doing Business. Economy Rankings. Washington, DC: The World Bank Group, 2007, online at <http://www.doingbusiness.org/EconomyRankings/>.

დელ მთავრობას ქრთამის ასაღებად ჯიბეები ჰქონდა გახსნილი, პოსტრევოლუციონმა მთავრობამ ჯიბეები „დახურა“ და მათ სანაცვლოდ ანგარიშები გახსნა. თავიდან ამ ანგარიშების არსებობაზე საერთაშორისო სავალუტო ფონდი შეგნებულად ხუჭავდა თვალს, რადგანაც მას, მექრთამეობასთან შედარებით, ნაკლებ ბოროტებად თვლიდა. მოგვიანებით კი ის იძულებული შეიქმნა საკუთარი თავის წინაშე მაინც ელიარებინა, რომ კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლა კორუფციული მეთოდით შეცდომა იყო. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მოთხოვნით ბიუჯეტგარეშე ანგარიშები მხოლოდ 2006 წლის გაზაფხულზე დაიხურა.

მასობრივი კორუფციის წინააღმდეგ წარმატებულად განხორციელებული ბრძოლის ფონზე, ელიტარულ ფენაში კორუფცია მაინც დარჩა მთავრობის პრობლემად. ეს კი ზედაპირზე, და თანაც ვეელაზე რელიეფურად, მაშინ ამოტივტივდა, როცა თავდაცვის ყოფილი მინისტრი, პრეზიდენტის უახლოესი წრის ერთ-ერთი წარმომადგენელი მას შემდეგ, რაც მან შექმნა ოპოზიციური პარტია და პრეზიდენტის წინააღმდეგ სკანდალური განცხადებები გააკეთა, კორუფციაში იქნა დადანაშაულებული. ეს შემთხვევა იმითაც ნიშანდობლივია, რომ მთავრობისა და საპარლამენტო უმრავლესობის არც ერთი წევრი სულაც არ არის „დაზღვეული“ იმისაგან, რომ ოპოზიციაში გადასვლის შემდეგ მათი კორუფციული საქმიანობის ფაქტები არ გამოჩელებდებოდა. შედეგად, კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლა პოსტრევოლუციური მთავრობის მიერ არანაკლებ წარმატებით პოლიტიკური ოპონენტების გასაჩუმებლადაც გამოიყენება. ეს კი რეალური დემოკრატიისაგან აშკარა უკუსვლაა.

რატომ ხუჭავს დასავლეთი თვალს?

ის, რომ ფსევდორეფორმები აშკარად გვაშორებს ევროპის ეკონომიკურ მოდელს, ხოლო სახელმწიფო მმართველობაში გადაღებული არადემოკრატიული ნაბიჯები ევროპულ ფასეულობებს, — აშკარაა. მიუხედავად ამისა, პოსტრევოლუციური მთავრობის მიღწევები დასავლეთისაგან ფართო მხარდაჭერას პოულობს, შეცდომები კი მხოლოდ ძალზედ ზომიერი (და ისიც უკეთეს შემთხვევაში) კრიტიკის საფუძველი თუ გამხდარა. აქ ბუნებრივად იბადება

კითხვა, თუ რატომ ხუჭავდა 2007 წლის 7 ნოემბრამდე დასავლეთი თვალს ყველა ხსენებულ შეცდომაზე და რატომ დაიწყო საქართველოს პრეზიდენტის, მისი მთავრობისა და საპარლამენტო უმრავლესობის კრიტიკა მხოლოდ ნოემბრის მოვლენების შემდეგ? ან თუნდაც რატომ არ მოითხოვდა დასავლეთი საქართველოს პოსტრევოლუციური მთავრობისაგან საბაზრო ეკონომიკისა და დემოკრატიის დასავლური სტანდარტების დაცვას?

ერთი მხრივ, დასავლეთი მოზიბლულია საქართველოს პრეზიდენტით, ისეთი პოსტსაბჭოთა ლიდერით, რომელსაც საუნივერსიტეტო განათლება დასავლეთში აქვს მიღებული და რომელიც, როგორც დემოკრატიულ ფასეულობათა, ადამიანის უფლებათა და საბაზრო ეკონომიკის მხარდამჭერი, თავის მჭევრმეტყველებითაც გამოირჩევა. პროდასავლური ორიენტაციის მტკიცებულებად ისიც აღიქმება, რომ ოფიციალური განცხადებების თანახმად, საქართველო მიიღტვის ნატოსა და ევროკავშირისაკენ, რომ ქვეყნის სამხედრო ნაწილები მონაწილეობენ ურაცში ანტიტერორისტულ და კოსოვოსა და ავღანეთში სამშვიდობო ოპერაციებში (საყურადღებოა, რომ ყოველივე ამას საფუძველი ჯერ კიდევ „კარდების რევოლუციამდე“ ჩაყარა), რაც კიდევ უფრო აძლიერებს საქართველოს პრეზიდენტისადმი დასავლეთის მხარდაჭერას.

სამწუხაროდ, დასავლურ აუდიტორიაზე გამიზნული მომზიბვლელი ტონისა და მანერებისაგან განსხვავებით, საქართველოს პრეზიდენტის რიტორიკა საქართველოში დაუფარავი აგრესიულობით (ამის თვალსაჩინო მაგალითია საქართველოს კულტურისა და მეცნიერების უფროსი თაობის მიმართ ტელევიზიით გამოთქმული შეფასება, რომ ისინი „ჩასარეცხები“ არიან) ხასიათდება. საზოგადოების მიმართ მისი მტრული განწყობა და დემოკრატიული ფასეულობებიდან ხსენებულმა გადახვევებმა საქართველოში ბევრი განაწყო იმისათვის, რომ საქართველოს პრეზიდენტში ავტორიტარული მმართველი და, იმავედროულად, ჩანასახოვან მდგომარეობაში მყოფი დემოკრატიის ყოველდღიური დასუსტება დაენახა.

დასავლეთს ასევე მოსწონდა საქართველოს პრეზიდენტის დაუფარავი ანტირუსული რიტორიკა, რომელიც რუსეთის პოლიტიკური ლიდერების მიმართ სიმკაცრის გარდა, ხანდახან დამცინავიც კი იყო. თუმცა დასავლეთი თითქმის არანაირ ყურადღებას არ

აქცევდა იმ ფაქტს, რომ „ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ საქართველომ ფართოდ გაუღო კარი რუსულ კაპიტალს, რომლის შემოდინებაც არც მაშინ შეწყვეტილა, როცა 2006 წლის გაზაფხულზე საქართველოდან იმპორტზე რუსეთმა ემბარგო დააწესა. ის, რომ კრემლი დაუფარავად გამოხატავდა სიძულვილს საქართველოს პოსტრევოლუციური მთავრობისა და თავად საქართველოს პრეზიდენტის მიმართაც (რაც საქართველოს ტერიტორიის დაბომბვასა, თუ რუსული პასპორტების დარიგებით აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის დეფაქტო ანექსიაში გამოიხატებოდა), კიდევ უფრო აძლიერებდა დასავლეთის მხრიდან საქართველოსა და მისი ლიდერების მხარდაჭერას.

მოკლედ, საქართველოს პროდასავლური და ანტირუსული კურსი გახდა იმის საფუძველი, თუ რატომ ხუჭავდა თვალს დასავლეთი პოსტრევოლუციური მთავრობის შეცდომებზე, რასაც ბრწყინვალედ იყენებდა საქართველოს პრეზიდენტი და მისი გუნდი. მეტიც, მას შემდეგ, რაც 2005 წლის მაისში აშშ-ის პრეზიდენტი ჯორჯ ბუში ეწვია საქართველოს, ქვეყნის ხელმძღვანელობამ ეს ვიზიტი როგორც უკვე ჩადენილ, თუ მომავალში ჩასადენ ანტიდე-მოკრატულ ქმედებათა ინდულგენციად აღიქვა.

„ვარდების რევოლუციის“ გაკვეთილი

საქართველოს გამოცდილება თვალნათლივ ცხადყოფს, რომ შეცდომაა პროდასავლური და ანტირუსული ორიენტაციის საბაზრო ეკონომიკისა და დემოკრატიის ფასეულობების გაიგივება²¹.

საქართველოს გამოცდილება ასევე ცხადყოფს, რომ დასავლეთი საბაზრო ეკონომიკისა და დემოკრატიის ორმაგი სტანდარტით ხელმძღვანელობს: ერთი თავისათვის, ზოლო მეორე ისეთი ქვეყნებისათვის, როგორც საქართველოა. მიუხედავად იმისა, რომ პოსტრევოლუციურ საქართველოში ყველა მისაღებოდა საბაზრო ეკონომიკისა და დემოკრატიის განვითარებას, სინამდვილეში მთავრობამ ეკრაპული ტიპის საბაზრო ეკონომიკას თავის საკუთარ თავზე

²¹ Papava V. Georgia's Hollow Revolution: Does Georgia's Pro-Western and Anti-Russian Policy Amount to Democracy?, "The Harvard International Review", February 06, 2008, online at <http://www.harvardir.org/articles/1682/1/>.

მორგებული ეკონომიკა, ხოლო დემოკრატია – ავტორიტარიზმა ამჯობინა. იმის გამო, რომ დასავლეთი საქართველოს პრეზიდენტის მომხიბვლელ რიტორიკას მისი მმართველობის რეალური სტილისაგან არ ანსხვავებდა, იგი დალატობდა საკუთარ იდეალებს, ხოლო ქართველების თვალში ის სულ უფრო მეტად აღიქმებოდა როგორც ავტორიტარული რეჟიმის მხარდამჭერი.

თუ კი გავითვალისწინებთ იმ წარმატებებსა და უკუსვლებს, რაც „ვარდების რევოლუციიდან“ ოთხი წლის განმავლობაში მოხდა, განსაკუთრებით კი 2007 წლის 7 ნოემბრის მოვლენებს, ვადამდელი საპრეზიდენტო და მომავალი საპარლამენტო არჩევნების შემდგომი პერიოდი ქვეყნისათვის ძალზედ კრიტიკულია. საქართველო აშკარად დგას იმ საფრთხის წინაშე, რომ კიდევ უფრო დაუახლოვდეს „მმართველი“, ანუ „სუვერენული“ დემოკრატიათა რუსულ მოდელს, რომელიც რეალურად ავტორიტარიზმს ნიშნავს. ამის თავიდან ასაცილებლად დასავლეთის მნიშვნელობა კიდევ უფრო იზრდება. ახლად დასრულებული საპრეზიდენტო არჩევნებისა და 2007 წლის ნოემბრის მოვლენების ფონზე ქართველების იმედები დამყარებულია იმაზე, რომ დასავლეთი პრეზიდენტსა და პარლამენტს აწი ბრძად აღარ ენდობა და ორივეს მხოლოდ მაღალი სტანდარტების მოთხოვნებს წაუყენებს.

Владимир Папава

*доктор экономических наук,
профессор, член-корреспондент
Национальной АН Грузии*

ПАТОЛОГИЧЕСКАЯ АНАТОМИЯ ЭКОНОМИЧЕСКИХ РЕФОРМ, ОСУЩЕСТВЛЕННЫХ В ПОСТРЕВОЛЮЦИОННОЙ ГРУЗИИ

Реферат

Экономические реформы, проведенные в Грузии после „революции роз“, требуют изучения и обобщения, что позволит более точно определить характер и направление движения развития грузинской экономики.

С самого начала прихода к власти, Саакашвили стремился к сосредоточению власти в президентских руках. Отсутствие каких либо более или менее серьезных критических замечаний со стороны Запада в отношении мероприятий, способствующих усилению президентской власти в Грузии, как следствие, стимулировало наращивание авторитарных тенденций в государственном управлении.

Укрепление президентской власти положительно отразилось на установлении в Грузии финансового порядка, значительного улучшения сбора налогов и, как следствие, на преодоление бюджетного кризиса. В результате постреволюционному правительству удалось покрыть накопившиеся задолженности по выплате пенсий и заработной платы работникам бюджетного сектора. Среди успехов постреволюционного правительства следуют признать качественное улучшение криминогенной обстановки в стране. Результатом борьбы против коррупции в энергетике стало преодоление энергетического кризиса и начиная с зимы 2006-2007 годов вся Грузия имеет стопроцентную подачу электроэнергии.

Не в меньшей степени укрепление президентской власти привело к многим нежелательным результатам. Так, например, реформирование государственного аппарата привело к потере „институциональной памяти“.

Пренебрежение постреволюционным правительством Грузии конституцией и законами проявилось и процессе приватизации государственного имущества, когда в обход законодательства, а точнее путём его нарушения „выбирались“ новые собственники этого имущества. Не меньшую озабоченность вызывает начавшийся после „Революции роз“ процесс деприватизации, когда приватизированные до революции объекты насильственным путем возвращались государству для новой приватизации. К этому процессу были подключены силовые структуры (прокуратура, министерство внутренних дел), которые насильственно заставляли бывших собственников якобы „добровольно“ отказываться от приватизированной собственности в пользу государства. Особую тревогу вызывают и другие примеры пренебрежения постреволюционным правительством

прав собственности, когда без суда принимаются решения о демонтаже зданий, построенных в дореволюционной Грузии, на которые их собственники имели все необходимые документы, подтверждающие законность. Парадоксально, что ущемление прав собственности не стало предметом серьезной критики со стороны Запада, более того, в рейтинге Всемирного банка „Doing Business“, Грузия, в которой частная собственность никак не защищена, в 2007 году заняла сомнительное 18-ое место. Не менее важно, что после „революции роз“ двери экономики Грузии были широко распахнуты для российского капитала.

На фоне успешной борьбы против массовой коррупции, серьезной проблемой остается элитарная коррупция, когда высшие должностные лица, с одной стороны, не брезгают использованием бюджетных средств в корыстных целях путём нарушения законодательства о государственных закупках, а с другой – используя своё положение покровительствуют тем или иным компаниям.

Если достижения постреволюционного правительства широко поддерживались, руководителями Западных государств и представителями различных международных организаций, то ошибки, к сожалению, в лучшем случае становились объектом умеренной критики. Прозападный и антироссийский курс Грузии был главной причиной почему Запад закрывал глаза на вышеперечисленные отрицательные результаты деятельности постреволюционного правительства.